

Gravplassanalyse for Bærum

2013-2030

Gravplassanalyse for Bærum 2013-2030
ble vedtatt av kommunestyret 19.juni 2013
(KST-sak 059/13 Gravplassene i Bærum -
framtidig arealbehov).

Kommunestyrets vedtak:

*«Gravplassanalysen tas til etterretning, og
gis nødvendig oppfølging i kommuneplan,
handlingsprogram og økonomimeldinger».*

Innhold

INNLEDNING	5
Oppfølging av vedtak fra siste sak om gravplassanalyse	5
Bakgrunn for gravplassanalyse	6
Oppfølging av vedtak fra kommuneplanens arealdel 2010-2020	6
STRATEGI FOR Å SIKRE NOK AREAL TIL GRAVPLASSFORMÅL	7
Delmål – Sikring av areal til gravplassformål i Kommuneplanen.....	7
Delmål – Fornebu gravlund ferdigstilles innen 2019	7
Delmål – Kremasjonsandel opprettholdes	7
GRAVPLASSANALYSE 2013 – 2030	8
Faktorer som påvirker gravplassbehovet	8
Befolkningsprognose	8
<i>Befolkningsfordeling og forventede dødsfall (statistiske prognoser)</i>	8
Kremasjonsandel.....	9
<i>Dagens kremasjonsandel i Bærum</i>	10
<i>Kremasjonsandel - Sammenligning med andre kommuner</i>	10
<i>Forutsetning om opprettholdt kremasjonsandel</i>	10
Valg av gravtype og arealbruk.....	10
<i>Gravtyper – tilbud og etterspørsel</i>	10
<i>Festerens råderett over hvem som kan gravlegges i festers grav</i>	11
<i>Arealkrav for ulike gravtyper – Gravgravferdsforskriften</i>	12
<i>De ulike gravtypers arealbruk – konsekvenser for planlegging</i>	12
Beregning av behov for areal til gravplassformål	13
Gravbehovsanalyse – uten og med Fornebu gravlund	13
Tiltaksplaner for god gravplassforvaltning	15
Om tiltaksplan for god arealplanlegging/-bruk.....	15
<i>Utarbeide gravbehovsanalyse før hver kommuneplanbehandling</i>	15
<i>Prioritere Fornebu gravlund ferdig til bruk innen 2019</i>	15
<i>Prioritere etterspurte gravtyper</i>	16
<i>Oppdatere gravplassvedtektene</i>	16
Om tiltaksplan for økonomisk drift	16
<i>Hvert år justere prislister for gravplassområdet</i>	16
<i>Prioritere kremasjon av egne innbyggere</i>	16
<i>Videreføre avtale om kremasjon for andre kommuner</i>	16
<i>Videreføre samarbeid med andre kommuner om kremasjon ved driftstans, mm</i>	17
<i>Utredning av kremasjonsovens kapasitet og levealder</i>	17
Politisk involvering	17
Kommuneplanen - hvert 4. år.....	17
<i>Kommuneplanens arealdel 2010 - 2020</i>	18
Handlingsprogram – hvert år.....	18
<i>Brukerbetaling og lovregulerte avgifter - Årlig fastsetting i forbindelse med HP</i>	18
Årsrapport – hvert år	18
Rehabiliteringsplan for kommunens gravplasser – ved behov.....	18
<i>Handlingsprogram 2013-2016 – Rehabilitering av gravplasser</i>	18
Vedtakter for kirkegårder/gravplasser – ved behov	18

Prosedyre/saksgang ved anlegg og utvidelse av gravplass	18
Tidligere politiske saker om gravplassene - etablering og bruk.....	19
Tidligere politiske saker om kremasjon	19
Høringer om forslag til endringer i lover og forskrifter.....	19
Offentlig utvalg om gravferd.....	19
<i>Tidligere politisk behandling av høringsuttalelser på gravferdsområdet.....</i>	19
VEDLEGG 1: Lover og forskrifter på gravferdsområdet	21
Gravferdslovgivning.....	21
<i>Hvor skal gravlegging skje.....</i>	21
<i>Krav til gravplasser</i>	21
<i>Ansvar for forvaltning og økonomi</i>	19
<i>Retten til grav</i>	22
<i>Hvem som sørger for gravferden.....</i>	22
<i>Kremasjon</i>	22
<i>Gravlegging</i>	22
<i>Feste av grav</i>	22
<i>Gravminne</i>	23
Andre aktuelle lover.....	23
VEDLEGG 2: Om forvaltning av gravplasser i Bærum	25
Forvaltningsmodell for gravplassene	25
Om samarbeid med livssynsorganisasjoner.....	25
<i>Seremonirom for gravferd i Bærum kommune.....</i>	25
Seremonilokalene på Haslum krematorium	25
Om gravlegging - rettigheter	26
Rett til fri grav	26
<i>Valg av gravleggingsform</i>	26
<i>Festing av grav og nedsetting av urner i eksisterende kiste- eller urnegraver.....</i>	26
Gravtyper som tilbys i Bærum.....	26
<i>Om urnegraver</i>	26
<i>Om ordinær urnegrav med selvvalgt gravminne</i>	26
<i>Om ordinær urnegrav med felles gravminne.....</i>	27
<i>Om navnet minnelund</i>	27
<i>Om unavnet minnelund - (Enkel urnegrav uten navn).....</i>	27
<i>Om kistegraver</i>	27
<i>Om tilrettelagte graver for andre trossamfunn</i>	27
Kort om gravplassene	27
<i>Valg av gravplass.....</i>	28
<i>Gravplasser og gravminne som kulturminne</i>	28
<i>Status og nøkkeltall for gravplassene.....</i>	29
Klagebehandling.....	29

Haslum kirkegård

Innledning

Etter avtale med Bærum Kirkelige Fellesråd har Bærum kommune fra 1.1.2008 overtatt ansvaret for forvaltning og drift av gravplassene. Avtalen ble evaluert av fellesrådet etter fire år og høsten 2011 vedtok Fellesrådet enstemmig å videreføre avtalen for 5 nye år (til 1.1.2018). Som følge av avtalen overtar Fylkesmannen i Oslo og Akershus den statlige myndighet som ellers er lagt til Bispedømmerådet; er blant annet klageinstans.

Ved endringen av gravferdsloven i 2012 ble mer livssynsnøytrale begrep benyttet, blant annet er «kirkegård» endret til «gravplass». Det vil fortsatt være adgang til å bruke begrepet kirkegård som en del av navnet på en konkret gravplass.

Gravplassanlegg berører alle kommunens innbyggere. Alle personer som ved dødsfallet hadde bopel i kommunen har rett til fri grav, kommunen skal sørge for at det til enhver tid er tilstrekkelig antall graver til befolkningen i Bærum.

Bærum kommune skal som gravplassmyndighet medvirke til at kremeringen og/eller gravleggingen skjer med verdighet og respekt for den enkeltes tro og livssyn. Samtidig tilsier juridiske, praktiske og økonomiske hensyn at mange ønsker og krav ikke nødvendigvis kan/skal innfris. Livssynsmessig mangfold, individualisme og andre utviklingstrekk, gir nye utfordringer til gravferdssektoren blant annet når det gjelder tilrettelegging og fleksibilitet.

Gravplassanlegg er permanente og kan ikke flyttes. Det kan være svært arbeidskrevende å endre anlegget i vesentlig grad i ettertid. Bærum kommune er ansvarlig for at kommunens gravplasser og Haslum krematorium forvaltes og driftes i henhold til gjeldende lov og regelverk.

Det er en lang prosess å opprette en ny gravplass. Egnede arealer skal vurderes, arealene skal sikres i kommuneplanen, de skal reguleres, erverves, det skal planlegges og til sist kommer en anleggsperiode. Som statlig fagmyndighet godkjenner fylkesmannen arealer og planer for nye gravplasser i Bærum.

Oppfølging av vedtak fra siste sak om gravplassanalyse

Kommunestyret vedtok 26.5.99 i sak 60A/99 «Gravbehovsanalyse» følgende vedtak:

Gravbehovsanalysen tas til etterretning, og gis nødvendig oppfølging i kommuneplan, handlingsprogram og økonomimeldinger.

Arbeidet med urnelund ved Lommedalen kirke settes i gang så raskt som mulig for å avlaste Bryn kirkegård.

Sektorutvalg levekår vedtok 22.6.2010 i sak 57/10 «Lommedalen – Skisseprosjekt for ny urnelund» at: «Det igangsettes prosjektering etter alternativ 1 for ny urnelund i Lommedalen». Alternativ 1 som gir 1.500 nye urnegraver til 30 millioner kroner. Gravlund ved Lommedalen kirke er planlagt åpnet høsten 2013.

Bakgrunn for gravplassanalysen

Handlingsprogram 2013 -2016 (HP) sier om å Sikre tilstrekkelig med ledige graver:

Bærum er en kommune med jevn befolkningsvekst. Det må derfor lages en ny gravbehovsanalyse for å sikre at det er tre prosent ledige graver i forhold til kommunens totale befolkning. For å ivareta dette må det avsettes areal til nye gravplasser i kommende kommuneplanrullering og etableres nye plasser, når behovet tilsier det.

Navnet minnelund - Lommedalen gravlund

Oppfølging av vedtak fra kommuneplanens arealdel 2010-2020

Kommunestyret vedtok 24.3.2010 i sak 14/10 «Kommuneplanens arealdel for 2010-2020 - Rådmannens forslag til kommuneplanens arealdel for perioden 2010» som angår areal til gravplass at (Rådmannens oppfølging i parentes):

Kommunestyret vedtar formannskapetets innstilling til kommuneplanens arealdel 2010-2020, med de endringer som følger av kommunestyrets enkeltvedtak og slik at områdene beheftete med innsigelse (boligområdet Fossum Bruk, skoletomten sør for Bruket og kirkegård nord for Bruket) tas foreløpig ut av planen.

Virkningsdato er lik datoen for kommunestyrets vedtak (24. mars 2010).

1.1 Kirkegårder: Den nye gravbehovsanalyse legges til grunn og alternative etableringer vurderes. Markas randsone skal vurderes i en slik plan. (Denne gravbehovsanalysen)

1.13 pkt 1: Omdisponering av dyrket mark til gravlund ved Bryn gård utgår og området beholdes som LNF. (Utført i kommuneplanen)

1.13 pkt 2: Kirkegård nord for Fossum legges inn igjen. (Grunnet innsigelser fra fylkesmannen ikke lagt inn i gjeldende plan, men vil bli lagt inn i forslag til ny plan. Vurdert i forbindelse med gravbehovsanalysen som et for lite og avgrenset areal, men kan være et supplement)

1.13 pkt 3: Fremtidig gravlund innarbeides innenfor markagrensen ved Østernvannveien/Dælimosen. (Tas med i vurdering av gravbehovsanalysen)

Kirkegårder – Grunneiers forslag om utvidelse av gravlund på Steinskogen vurderes som et mulig alternativ. Mamoens forslag. (Vurdert i forbindelse med gravbehovsanalysen, arealet er uegnet til formålet, pga beliggenhet)

Kommunestyrets vedtak gir noen av føringene for arbeidet med Gravbehovsanalysen og hvilke arealer til gravplasser som Kommunestyret ber rådmannen følge opp ved rulleringen av Kommuneplanen, bl.a. innenfor markagrensen ved Østernvann (Dæhlimosen/Jøssingveien), Steinskogen, med mer.

Regulert gravplassarealet på Lilleøya.

Strategi for å sikre nok areal til gravplassformål

Ny gravbehovsanalyse viser at det er behov for et nytt areal tilsvarende minimum 50 dekar til formål gravplass for å tilfredsstille lovens krav om at det til enhver tid skal være tre prosent ledige opparbeidede graver i forhold til kommunens totale befolkning.

Bærum kommunes strategi for å sikre nok areal til gravplassformål:

- *Kommuneplanens arealdel sikrer nytt areal på minimum 50 dekar til formål gravplass for til enhver tid sikre gravplasser slik lov og forskrift krever*

Delmål – Sikring av areal til gravplassformål i Kommuneplanen

Det er ikke uvanlig at det tar totalt 15-20 år fra areal er sikret i kommuneplanen til gravplassformål til gravplassen kan tas i bruk. Fra areal er avsatt til gravplassformål i kommuneplanen til tomten er ferdig regulert til formålet tar det erfaringsmessig 5 år. Statlige innsigelser kan ytterligere forsinke prosessen, slik tilfellet har vært for å få godkjent reguleringsplan for Lilleøya med Fornebu gravlund til formålet.

Planlegging og bygging av gravlunder tar om lag 10 år fra tomten er ferdig regulert til gravplassformål til gravplassen er klar til bruk.

Løvenskiold Eiendom foreslo i brev av 23.12.09 «Revisjon av kommuneplanens arealdel – forslag til ny gravlund og ny utfartsparkering i Østre Bærum» eksakt beliggenhet for gravlunden som også innebærer en betydelig utvidelse av areal for utfartsparkering i området mellom Dælimosen og Jøssingveien (Jr.post 09/167633).

Rådmannen fremmer til høsten i kommuneplanens arealdel forslag om at:

- *Et areal avsettes til formål gravplass på minimum 50 dekar*
- *Et areal på Fossum (Dælimosen/Jøssingveien) avsettes til formål gravplass (Ref. Kommunestyrets vedtak i sak 14/10)*

Delmål – Fornebu gravlund ferdigstilles innen 2019

For at lovens krav til nok ferdig opparbeidede graver skal oppfylles, er det viktig med rask igangsettelse av arbeidet med bygging av Fornebu gravlund. Reguleringsplanen for Lilleøya (med Fornebu gravlund) ble vedtatt av Miljøverndepartementet i desember 2012, etter tidkrevende behandling av innsigelser.

Gravbehovsanalysen forutsetter ferdigstilling av Fornebu gravlund i 2019. I årsrapport 2013 står det at arbeidet med ny gravplass på Fornebu tas opp igjen i 2013.

Rådmannen fremmer for politisk behandling de saker som er nødvendige for at Fornebu gravlund blir ferdig til 2019.

Delmål – Kremasjonsandel opprettholdes

Bærum er en av de kommuner som har den høyeste kremasjonsandel i landet. Kremasjonsandelen er på landsbasis 37 % i 2012 (Departementet). I Bærum var kremasjonsandelen 79 % i 2012. Gravbehovsanalysen bygger på forutsetningen om at om lag 80 % av bæringene fortsatt kremeres.

Bærum kommune forutsetter i gravbehovsanalysen at kremasjonsandelen er på dagens nivå, om lag 80 %.

Gravplassanalyse 2013 – 2030

Faktorer som påvirker gravplassbehovet

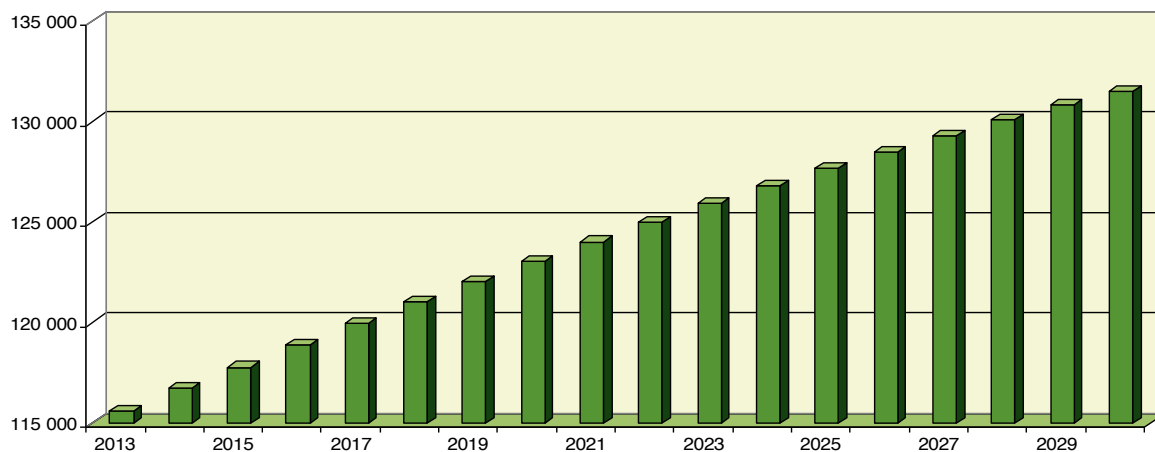
Det er mange faktorer som påvirker behovet for gravplasser. Grunnlag for gravbehovsanalysen er blant annet befolkningsprognose og forventet dødsfall, kremasjonsandel, valg av gravleggingsform og de ulike gravtypes arealkrav.

Befolkningsprognose

Statistisk sentralbyrå (SSB) offentliggjorde 21. juni 2012 nye framskrivninger for befolkningstallet i alle kommuner, fylker og landet som helhet. Frem til året 2040 forventes veksten å være sterkest i Oslo, Akershus og Rogaland. Mye av denne veksten skyldes innvandring, men også innenlands flytting og endringer i fruktbarhet/levealder spiller inn.

Bærum er Norges 5. største kommune. Innbyggertallet har steget med 19.000 de siste 17 år, og prognosene viser at innbyggertallet kan øke med ytterligere 18.500 de kommende 17 årene. I Bærum forventes det en stor prosentvis økning i befolkningstallet blant de som er enten 67-74 år gamle eller eldre enn 90 år. Befolkningsprognosen påvirker forventet antall døde.

Tabell 1: BEFOLKNINGSPROGNOSE – Bærum kommune 2012-2030

Kilde SSB Tabell 0948 Framskrevet folkemengde etter kjønn og alder, i 9 alternativer 0219 Bærum (2012-2040)

Befolkningsfordeling og forventede dødsfall (statistiske prognoser)

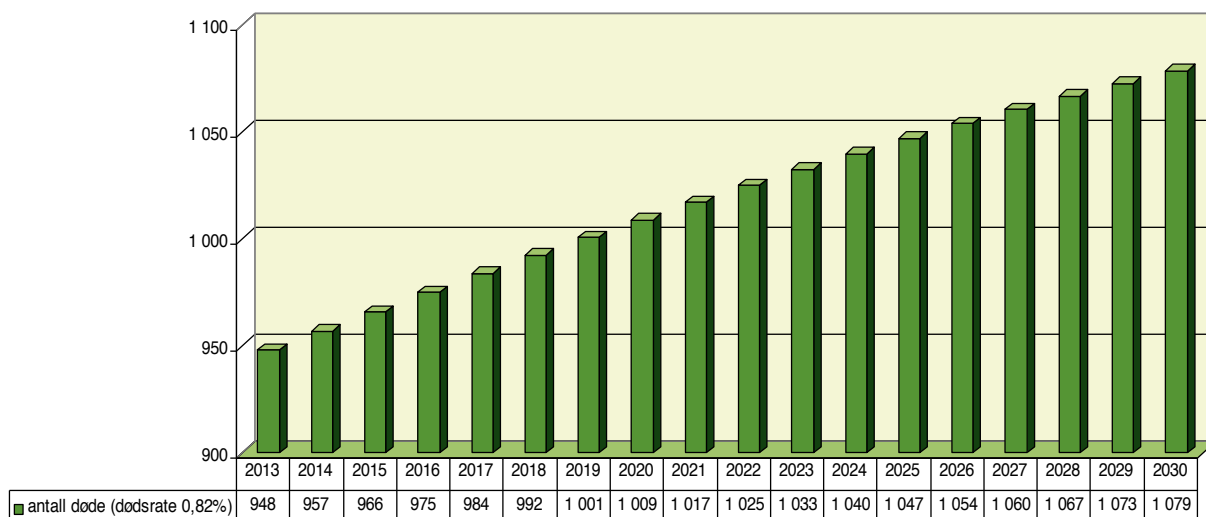
Bærum kommune er en typisk tilflytterkommune. Bærum har hatt relativt ung befolkning og følgelig lav dødsrate. I Bærum forventes en stor prosentvis økning i befolkningstallet blant de som er enten 67-74 år gamle eller eldre enn 90 år.

Med stadig stigende antall eldre forventes en økning i antall døde i årene framover, og dette vil påvirke gravbehovet.

SSB sin prognose viser at den summariske *dødelighetsraten* på landsbasis stadig blir lavere. I 2012 var dødelighetsraten på landsbasis 0,84 % for begge kjønn; 0,80 % for menn og 0,88 for kvinner. Bærum kommune benyttet i analysen utarbeidet i 1999 en dødsrate på 1 %, som var landsgjennomsnitt for perioden fra 1970 til 1999.

Tabell 2: PROGNOSE FORVENTET ANTALL DØDSFALL i Bærum kommune 2013–2030

Basert på SSB Tabell 0948 Framskrevet folkekemengde etter kjønn og alder, i 9 alternativer 0219 Bærum (2012-2040) og Kirkegårdsavdelingens erfaringstall med beregnet dødsrate på 0,82 %.

Dødsraten i Bærum ligger i dag på ca. 0,82 %.

I 2003 døde totalt 785 personer og i 2012 døde 953 personer, en økning på 21 % de siste 10 år (168/785). Prognosen viser at forventet antall døde fra 2013 frem til 2030 stiger med 14 % fra 948 til 1080 døde.

Beregningene er gjort på grunnlag befolkningsprognoser for middelsvekst i kommuneplanperioden 2013 – 2030 og dødsrate på 0,82 %.

Kremasjonsandel

Kistegravlegging har tradisjonelt sett vært den mest vanlige gravleggingsform. Frem til Haslum krematorium ble åpnet i 1966 var kremasjon ikke så vanlig.

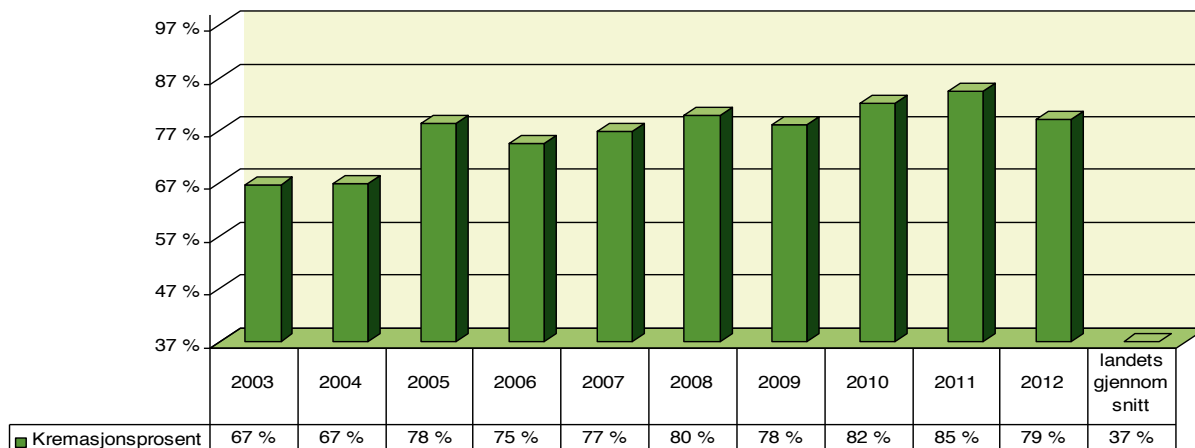
Bærum har utviklet seg fra en tradisjonell bygdekultur til en mer urban kommune.

Etter hvert som Bærum har fått flere typer urnegraver å velge i, har andelen av befolkningen som velger kremasjoner økt. Økning i kremasjonsandelen i Bærum er langt utover landsgjennomsnitt, og viser at tilbudet er svært godt mottatt.

Seremonirommene på krematoriet gir en god og trygg ramme rundt gravferdsseremonien og har i tillegg trolig bidratt til den høye andelen kremasjon i Bærum. Hele 680 gravferdsseremonier, 79 % av alle som ble avviklet i Bærum i 2012 ble holdt i et av Haslum Krematoriets seremonirom.

Med økning i antall døde er det viktig å sikre en videreføring av disse tilbud.

Tabell 3: KREMASJONSANDEL for Bærum 2002- 2012

Kilde: Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet rapportert tall. (FAD 22.2.2013)

Glassmaleriet av Oddmund Kristiansen - Haslum krematoriet lille seremonirom

Dagens kremasjonsandel i Bærum

Kremasjonsandelen i Bærum har i perioden 2003 - 2012 økt med 12 %, fra 67 % til 79 % i årene fra 2003 til 2012. Høyest kremasjonsandel hadde Bærum i 2011, da hele 85 % valgte kremasjon.

De siste tre årene har mellom 79 og 85 % av døde med bopel i Bærum blitt kremert; den høyeste prosentandel i landet.

Kremasjonsandel - Sammenligning med andre kommuner

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD) utarbeider hvert år kremasjonsstatistikk for hele landet. I 2012 valgte omlag 72 % i Oslo kremasjon, mens i Asker valgte om lag 69 % (FAD). På landsbasis ligger kremasjonsandelen på ca. 37 %. Bærum hadde 2012 landets høyeste andel som velger kremasjon, tett fulgt av Drammen, Oslo og Asker.

Tabell 4: KREMASJONSSTATISTIKK sammenligning med andre kommuner 2012

Kommune	Krematorium	Kremert i alt	Døde tilhørende kommunen	Kremert tilhørende kommunen	Kremasjons prosent
Bærum	Haslum krematorium	1.071	953	754	79 %
Asker	Haslum krematorium	Inkl. over	370	257	69 %
Drammen	Drammen krematorium	1.011	578	431	75 %
Oslo	Alfaset krematorium	3.553	4.367	3.124	72 %
Bergen	Møllendal krematorium	1.681	2.031	1.312	65 %
Trondheim	Trondheim krematorium	1.031	1.214	732	60 %
Stavanger	Stavanger krematorium	501	901	332	37 %

Kilde: Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet rådgiver i gravplassaker (FAD) 22.2.2013

Forutsetning om opprettholdt kremasjonsandel

Fordi Bærum har landets høyeste andel som velger kremasjon, forventer rådmannen marginale endringer i andel som velger kremasjon og andel som velger kistegravlegging antas fortsatt å være valgt alternativ for om lag 20 % av bæringer.

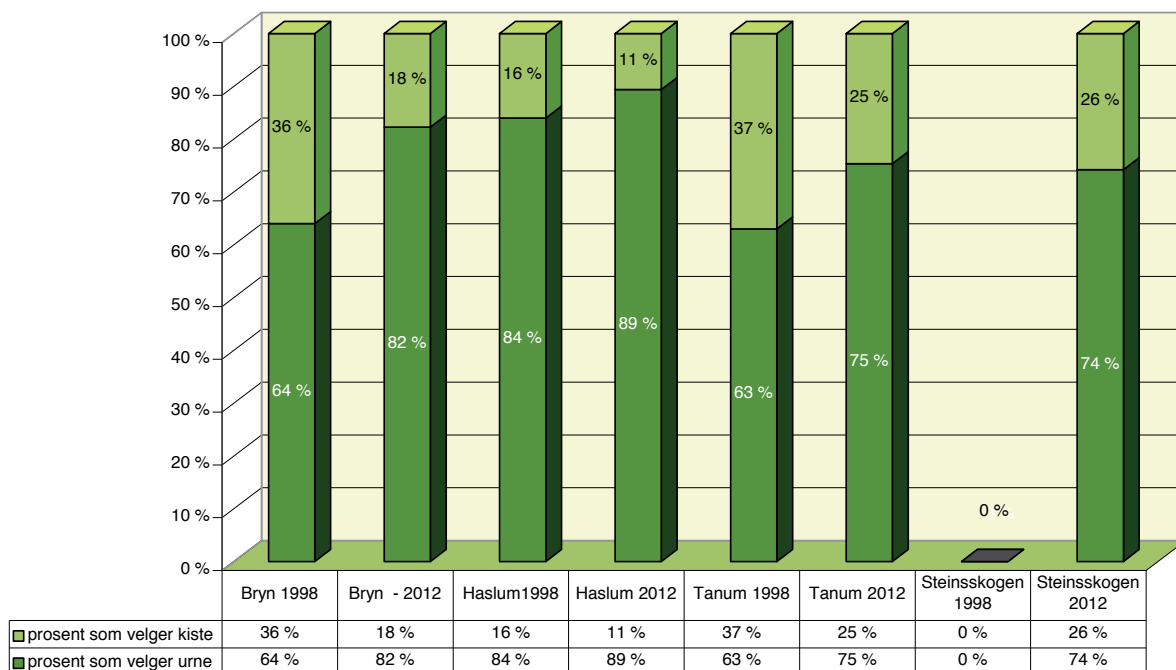
Valg av gravtype og arealbruk

Personer som ved dødsfallet hadde bopel i kommunen har rett til fri grav på gravplass i Bærum og det kan fritt velges mellom kiste- eller urnegrav. Dersom avdøde ikke hadde fast bopel i kommunen, kan pårørende søke om å få tildelt gravplass mot betaling av de avgifter som til enhver tid gjelder (fastsettes årlig ved behandlingen av handlingsprogrammet).

Gravtyper – tilbud og etterspørsel

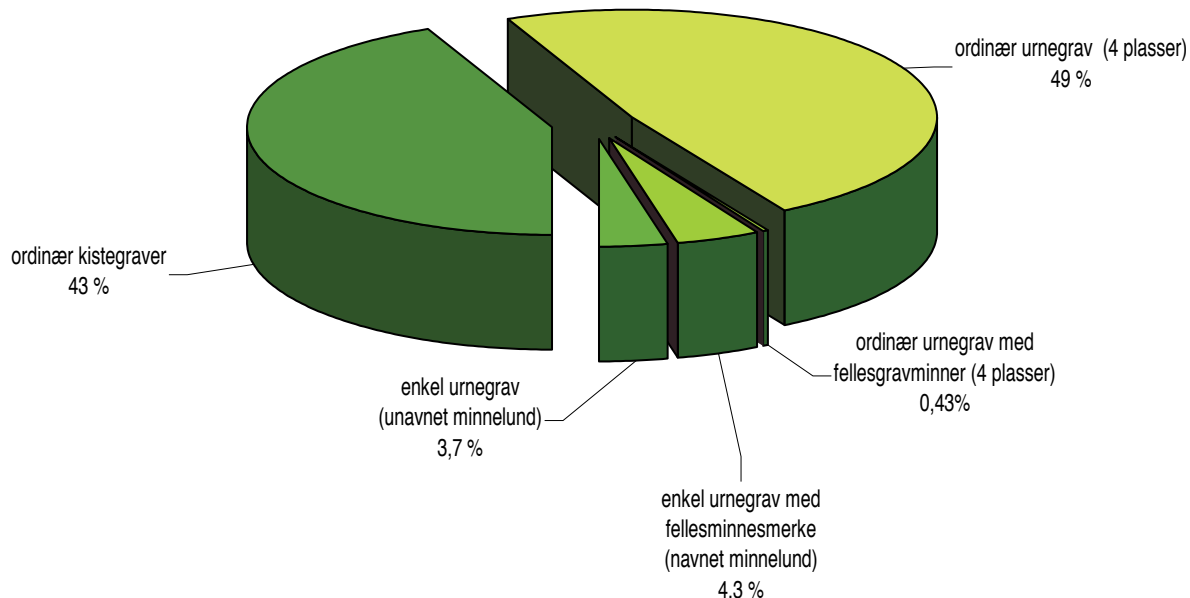
Bærum's 5 gravplasser har om lag 30.000 graver. Det har vært en markant endring i valg av gravtype fra sist gravbehovsanalyse i 1998 og frem til 2012.

Tabell 5: ENDRING I VALG AV GRAVTYPE 1998 – 2012 fordelt på den enkelte gravplass

Fordelingen mellom kiste- og urnegraver er viktig i forhold til vurderinger av arealbehovet, da urnegraver er vesentlig mindre arealkrevende enn kistegraver.

Tabell 6: FORDELING AV GRAVTYPER I DAG – Bærum sett under ett

Dagens etterspørsel viser at det er et økende behov for flere enkle urnegraver (navnet minnelund) og urnegraver med felles gravminne også på eksisterende gravplasser som mangler tilbudet i dag.

Rådmannen vil ved framtidig rehabilitering, samt ved planlegging av nye gravplasser vurdere muligheten for å tilby flere enkle urnegraver (navnet minnelund) og urnegraver med felles gravminne også på eksisterende gravplasser.

Festerens råderett over hvem som kan gravlegges i festers grav

Det som gjør arealberegning vanskeligere er at festeren har råderett over hvem som skal gravlegges i graven. Dette begrenser kommunens tilgang til gjenbruk av eksisterende graver.

Ordinære urnegraver - Steinskogen gravlund.

Arealkrav for ulike gravtyper – Gravferdslovens forskrift

Gravferdsforskriftens § 13 Kistegrav sier blant annet at:

Kistegrav skal være minst 3 meter lang og 1,5 meter bred. På gravplass anlagt før 1.1.1997 kan hver grav være minst 2,4 meter lang og 1,2 meter bred. Kiste skal plasseres slik at den har minst 0,8 meter jordoverdekning og minst 0,3 meter jord under kistebunnen og på alle sider.

...

Gravferdsforskriftens § 14 Urnegrav sier at:

Urnegrav skal være minst 2,25 m² stor og deles opp i fire like store arealer som hver gir plass til en askeurne. ... Askeurne skal gravlegges slik at den har minst 0,5 meter jordoverdekning og er omsluttet av jord på alle sider. ...

I tillegg åpner Gravferdsloven § 15 at anonym urnegrav og urnegrav i navnet/unavnet minnelund:

... skal være 0,5 meter lang og 0,5 meter bred plass til en askeurne.

De ulike gravtypers arealbruk – konsekvenser for planlegging

På samme arealet som en kistegrav, kan det anlegges 20 enkle urnegraver, 10 doble urnegraver eller i overkant av to ordinære urnegraver som har 4 urneplasser. En ordinær urnegrav trenger halvparten så stort areal som en kistegrav.

Tabell 7: AREALBRUK FOR ULIKE GRAVTYPER

Type grav	Areal	Andel av kistegrav
Kistegrav	5,20 kvm (4,50 kvm gravoverflate + 25 % tilleggsareal til dreneringstrase)	100 %
Ordinær urnegrav	2,25 kvm	43 %
Enkel urnegrav	0,25 kvm (50 x 50cm)	5 %

ordinær urnegrav
4 urneplasser
2,25 kvm
gravoverflate

enkel urnegrav
1 plass
0,25 kvm
gravoverflate

livsledsager urnegrav
2 plasser
0,5 kvm
gravoverflate

kistegrav
1 kisteplass
2 urneplasser
ca. 4,50 kvm
gravoverflate

«Livets hjul» av Asbjørn Andresen ved Navnet minnelund - Tanum kirkegård.

Kistegraver kan benyttes til urnegravlegging, urnegraver kan ikke brukes til kister.

Mange festede kistegraver i eksisterende anlegg brukes kun til urnegravlegging. Dette er generelt lite hensiktsmessig med tanke på arealbruken. I framtiden ønsker rådmannen å tilby en større andel graver som er mest mulig arealeffektive.

På en gravplass er det vanlig at selve arealet benyttet til graver ikke utgjør mer enn 35- 40 % av totalarealet. I tillegg til gravene, skal det settes av areal til interne veier, parkmessige ramme med beplantning, nødvendig parkering, tekniske anlegg, og som regel et driftsanlegg med garasjeanlegg/driftsgård.

Beregning av behov for areal til gravplassformål

En gravplass som blir full (ikke har flere nye graver å tilby), medfører økt gravforbruk på de andre gravplassene. Å fylle opp ledig plass før det etableres nye gir kun en løsning på kort sikt. Rehabilitering av gravfelt er ikke nok for å dekke fremtidige behov. Som en kommune i vekst har Bærum behov for nye arealer til gravplass, i tillegg til å sikre gjenbruk ved rehabilitering av eksisterende graver.

Som grunnlag for gravbehovsanalysen benyttes erfaringstall fra dagens gravplasser.

Erfaring fra de 2 siste årene er at:

- 50 % gravlegges i festegrav (både urne- og kistegrav)
- 37 % velger ny urnegrav
- 5 % velger ny enkel kistegrav
- 8 % velger ny kistegrav og reservere tilleggsgrav ved siden av

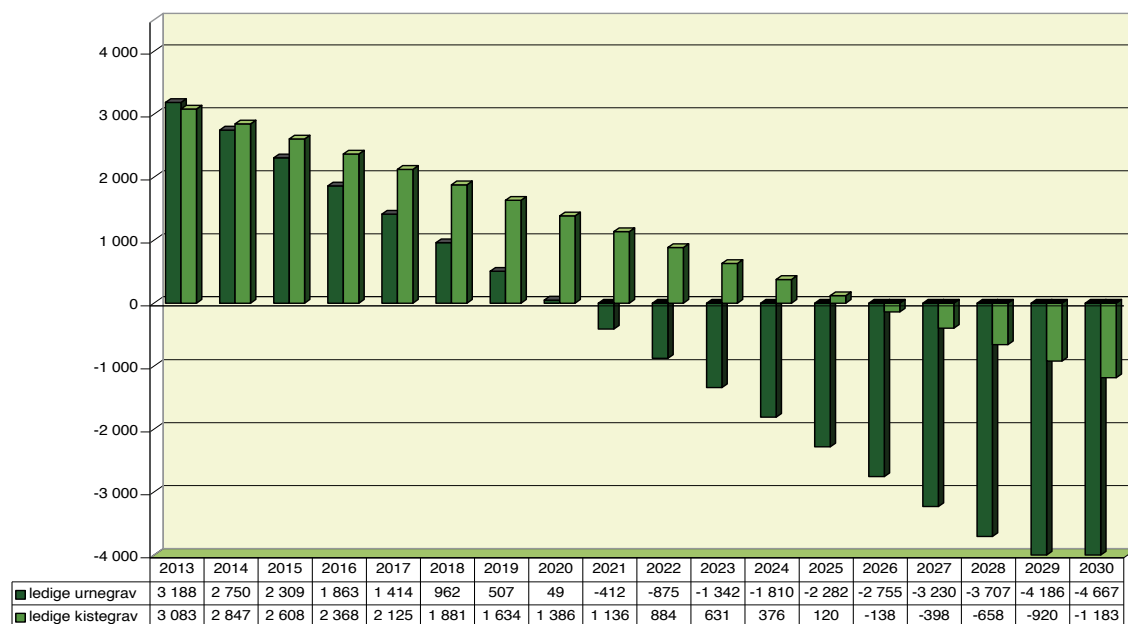
Lovens bestemmelser er å betrakte som en minimumsstandard for gravplassdekning.

Gravbehovsanalyse – uten og med Fornebu gravlund

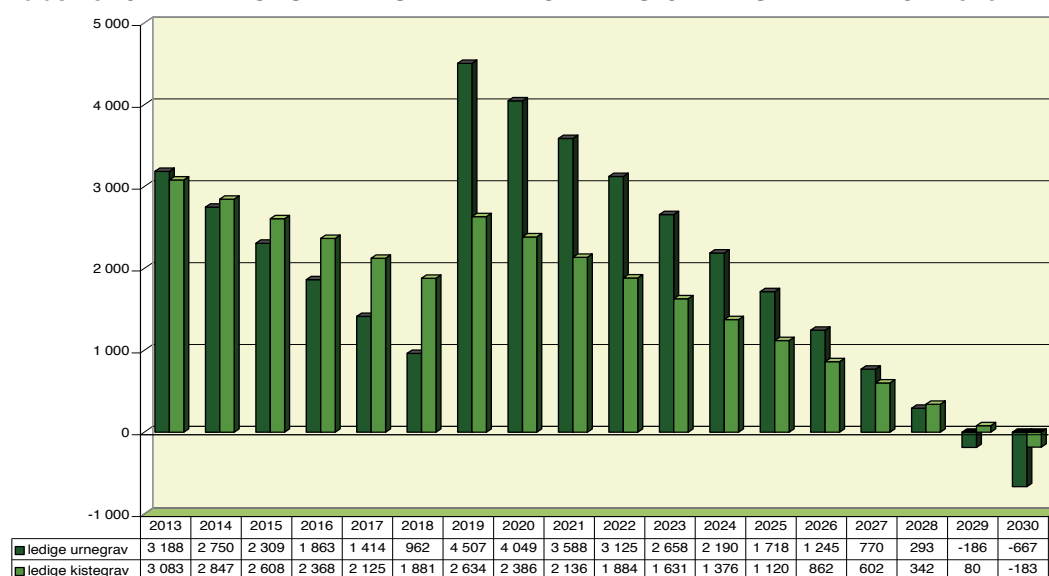
Gravbehovsanalyse uten Fornebu gravlund viser at Bærum uten å bygge ny gravlund vil gå tom for urnegraver i 2020 og kistegraver i løpet 2025.

Gravbehovsanalysen med ferdigstilt Fornebu gravlund i 2019 viser at Bærum vil gå tom for urnegraver i løpet av 2028 og gå tom for kistegraver tidlig i 2029. Beregnet total kapasitet på Fornebu er omlag 5.000 graver hvorav 4.000 urne- og 1.000 kistegraver. Til Fornebu gravlund er det avsatt om lag 50 dekar.

Tabell 8: GRAVBEHOVSANALYSE – UTEN FORNEBU GRAVLUND

Tabell 9: GRAVBEHOVSANALYSE – MED FORNEBU GRAVLUND FERDIG I 2019

Bare i 2030 vil det mangle totalt nær tusen graver til sammen; hvorav ca. 667 urnegraver og over 183 kistegraver. Uten ny gravlund økende mangel for hvert år deretter.

For å dekke behovet må det stå en gravplass klar til bruk senest i 2028.

Kravet om ferdig opparbeidet gravplassareal til 3 % av befolkningen skal ikke beregnes inn i det reelle gravbehovet i kommunen, men skal være ekstra bufferareal for hele kommunen sett under ett (til bruk ved evt. krise f.eks. en pandemi, krigssituasjon e.l.). I praksis kan gravbehovet være mye større, og det vil endres over tid.

Et areal på minimum 50 dekar vil etter rådmannens vurdering kunne dekke behovet. Det er en forutsetning at Fornebu gravlund senest står ferdig i 2019. Det tar lang tid fra areal er sikret til gravplassformål, til gravplassen er klar til å tas i bruk, areal til gravplassformål må derfor sikres allerede ved årets behandling av kommuneplanen.

Rådmannens konklusjon er at gravbehovsanalysen viser at det minimum må sikres 50 dekar i kommuneplanens arealdel for å kunne tilfredsstille lovens krav om at det til enhver tid finnes ferdig opparbeidede graver til minst 3 % av befolkningen.

Steinsskogen gravlund.

Tiltaksplaner for god gravplassforvaltning

For at kommunen skal ha tilstrekkelig med gravplasser til den økende befolkning er det i tillegg til sikring av areal i kommuneplanen viktig med en god gravplassforvaltning. Rådmannen har utarbeidet tiltaksplaner for dette:

Rådmannen tiltaksplan for god arealplanlegging/-bruk til gravplassformål:

- Utarbeide gravbehovsanalyse før hver kommuneplanbehandling
- Prioritere slik at Fornebu gravlund blir ferdig til bruk innen 2019 med politisk behandling av saker i henhold til prosedyre for anlegg av gravplass
- Prioritere etterspurte gravleggingsformer som også gir effektiv arealutnyttelse ved rehabilitering, utvidelse og/eller ved nyanlegg av gravplasser
- Oppdatere gravplassvedtektene til gjeldende lovverk for politisk behandling

Rådmannens tiltaksplan for god økonomisk drift

- Hvert år justerer prislisten for gravferdsområdet
- Prioritere kremasjon av egne innbyggere
- Videreføre avtale om kremasjon for andre kommuner
- Videreføre samarbeid med andre kommuner om kremering ved driftsstans, mm
- Utredning av kremasjonsovnens kapasitet og levealder

Om tiltaksplan for god arealplanlegging/-bruk

En god arealplanlegging og arealbruk til gravplassformål påvirkes av mange faktorer. Det er viktig hvert fjerde år å utarbeide en gravbehovsanalyse for å kunne følge behov for eventuell sikring av nye arealer til gravplassformål i kommuneplanens arealdel.

Gravbehovsanalysen viser at ferdigstilling av Fornebu gravlund innen 2019 er en forutsetning for at lovens krav skal være oppfylt. Etablering av flere etterspurte urnegraver gir en effektiv arealutnyttelse.

Utarbeide gravbehovsanalyse før hver kommuneplanbehandling

Det er kommuneplanen som sikrer areal til gravplasser i et langsiktig perspektiv.

Gravbehovsanalysen oppdateres ved hver rullering av kommuneplanen. Oppdatert gravbehovsanalyse vil vise om det er behov for i kommuneplanen å sikre nye areal til formål gravplass.

Rådmannen vil før hver rullering av kommuneplanen utarbeide en gravbehovsanalyse og om nødvendig spille inn behov for å sikre eventuelt areal i kommuneplanen.

Prioritere Fornebu gravlund ferdig til bruk innen 2019

Følgende er klart i forhold til prosedyren som gjelder ved anlegg av ny gravplass:

- Utarbeide reguleringsplan i henhold til plan og bygningsloven

For at Fornebu gravlund skal bli ferdig til bruk innen 2019 må følgende gjøres i forhold til prosedyren som gjelder ved anlegg av ny gravplass:

- Avklare med Miljøverndepartementet og fylkesmann løsninger på utfordringer i forhold til etablering av regulerte gravarealer ihht. til lovens krav om utforming
- Utarbeide gravplassplan i henhold til bestemmelser om plan for gravplass i gravferdslovens forskrift § 3
- Gi helsefaglig myndighet anledning til å uttale seg
- Oversender gravplassplan til godkjenning av Fylkesmannen
- Utrede utgifter til anlegg, drift og forvaltning av gravplassen
- Sende inn søknad om byggetillatelse for tiltaket
- Sørge for ferdigattest for gravplass
- Erklæring om at gravplass er ferdigstilt i henhold til planene
- Godkjenning fra Fylkesmannen før anlegget tas i bruk på grunnlag av erklæring fra kommunen og kommunal ferdigattest

Rådmannen vil sørge for å prioritere arbeidet for å få ferdigstilt Fornebu gravlund innen 2019 og sørge for å følge prosedyren som gjelder ved anlegg av ny gravplass.

Prioritere etterspurte gravtyper

Det er økende etterspørsel etter ulike typer urnegraver. Større mobilitet i befolkningen medfører at stadig flere velger graver som er «stellefrie», eller enklere å stelle enn de tidligere generasjoner benyttet. Plassmangel er en økende utfordring ved gravplasser i byer og tettsteder, bruk av urnegraver er en arealbesparende gravleggingsform.

Rådmannen vil sørge for at det ved nyetablering og rehabilitering av eksisterende gravplasser tilbys etterspurte gravtyper som også er arealeffektive.

Oppdatere gravplassvedtektene

Gravferdsloven gir kommunen flere muligheter å velge lokale særordninger. Vedtektene må stadfestes av fylkesmannen.

Det er behov for å oppdatere vedtektene i forhold til gravferdsloven både når det gjelder trosnøytrale begreper og tidsriktig oppdatering av gravplassoner, med mer.

Rådmannen fremmer forslag til nye vedtekter for kommunens gravplasser.

Om tiltaksplan for økonomisk drift

Avgifter for bruk av seremonirom/kapell, kremasjon og feste av grav samt brukerbetaling for andre tjenester fastsettes hvert år i forbindelse med Handlingsprogrammet. Disse inntektene er en viktig forutsetning for drift av gravplassene i Bærum. Bærum kommunen kremerer etter avtale for Asker, Røyken og Hole kommuner og har et godt samarbeid med andre kommune om kremering ved driftsstans med mer.

Hvert år justerer prislisen for gravplassområdet

Bærum kommune fastsetter årlig i forbindelse med handlingsprogrammet avgifter på gravferdsområdet. Prisene fastsettes ofte ved sammenligning av prisnivå til ASSS kommunene, samt vurdering av mulig kostnadsdekning innenfor lovens rammer.

Rådmannen fremmer årlig justering av prisene og vurderer kostnadsdekning innenfor lovens rammer.

Prioritere kremasjon av egne innbyggere

Gravbehovsanalysens forutsetter videreføring av dagens kapasitet på krematoriet (1.200 kremasjoner årlig). Økes totalt antall kremasjoner mer enn forutsetningen, prioriteres kremasjon av egne innbyggere først. Om det blir behov, vurderer rådmannen hvilke avtaler om kremering for andre kommuner som kan videreføres.

Rådmannen vil prioritere kremasjon av egne innbyggere først og om nødvendig vurdere hvilke avtaler om kremering for andre kommuner som kan videreføres.

Videreføre avtale om kremering for andre kommuner

For å utnytte kapasiteten best mulig, samt bidra til å dekke løpende kostnader er det inngått avtaler om kremering med Kirkelig fellestid i hhv. Asker og Røyken i 2008 (ca. 300 personer pr. år) og Hole kommune i 2012 (ca. 50 kremasjoner). Avtalene inneholder klausul om blant annet gjensidig oppsigelsestid

Vannspeil ved Navnet minnelund - Haslum kirkegård

Videreføre samarbeid med andre kommuner om kremering ved driftsstans, mm

Bærum kommune har stående avtale med krematoriene på Alfaset (Oslo) og Stalsberghagen (Lillestrøm) om kremasjon ved driftsstans. Vestfold har også vært benyttet ved et par anledninger. Fordi flere mennesker dør store og tunge, er det behov for økt andel kremering av større/bredere kister. Ovnene på Haslum krematorium er ikke dimensjonert til dette, etter avtale kremerer Oslo større/bredere kister for Bærum.

Rådmannens vurdering er at dagens kremasjonskapasitet utnyttes på en god måte og vil fortsette samarbeidet med andre kommuner for felles god utnyttelse av kommunenes kapasitet.

Utredning av kremasjonsovnens kapasitet og levealder

Krematoriet ble bygget 1960 tallet og fremsto i sin tid som et svært moderne bygg.

Ny Gravferdsforskrift § 32 sier at «Der forholdene ligger til rette for det bør etterlatte gis anledning til å være til stede under selve kremasjonen.» Etter rådmannens vurdering ligger ikke forholdene i dag til rette for å gi etterlatte anledning til å være tilstede ved selve kremeringen. Til kremasjonsovnen er det etter hvert vanskeligere å skaffe deler. Effektiviteten på ovnen er dårlig sett i forhold til nyere ovner på markedet, blant annet høyere forbruk av diesel. Kjølelagringskapasiteten er også en utfordring. Det er etter rådmannens vurdering behov for å utrede nye løsninger.

Rådmannen vil i løpet av neste fireårsperiode ta en gjennomgang av krematoriet med vurdering av kremasjonsovnens levetid, samt kjølelagringskapasiteten. Oppfølging av tiltak og eventuelle økonomiske konsekvenser innarbeides i handlingsprogrammet.

Politisk involvering

Saker som gjelder prinsipielle forhold som vedrører gravplassene i Bærum for eksempel arealbruk, anlegg, rehabilitering og forvaltning fremmes for politiske behandling, slik at det politiske nivå kan fatte vedtak i forhold til de veivalg kommunen står overfor.

Politisk påvirkning kan blant annet skje i forbindelse med behandling av:

- Kommuneplanen - hvert fjerde år
- Handlingsprogrammet - årlig
- Årsrapport - årlig
- Rehabiliteringsplan for gravplasser - ved behov
- Vedtektsendringer - ved behov
- Politiske saker ved anlegg/utvidelse av gravplasser i henhold til prosedyre - ved behov
- Politiske saker om kremasjon – ved behov

Kommuneplanen - hvert 4. år

Gravferdsforskriften sier i § 2 at kommunen skal sørge for at det er tilstrekkelig areal til gravplass og skal

selv regulere slikt areal etter kapittel 12 i lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven).

Kommuneplanen vedtas hvert fjerde år og gir føringer for kommende ti års periode.

I kommuneplanen sikres areal til blant annet gravplassformål. Regulering av de sikrede areal skjer i reguleringsplaner som område- og/eller detaljregulering.

Høsten 2013 utarbeides kommuneplanens arealdel basert på vedtatt arealstrategi, det er her areal til gravplassformål sikres.

Kommuneplanens arealdel 2010 - 2020

Kommuneplanens arealdel 2010 – 2020 ble vedtatt 24.3.2010. Her ble arealer vurdert til gravplass, men ingen nye arealer ble sikret. Ved rullering av arealdelen skal den nye gravbehovsanalyse legges til grunn og alternative etableringer vurderes og markas randsone skal vurderes.

Handlingsprogram – hvert år

Kommunens handlingsprogram (HP) omtaler årlig under kapitel om Kirke og andre religiøse formål nøkkeltall i forhold til status for gravferd og gravplasser.

HP 2013 -2016 sier at det må sikres tilstrekkelige med ledige graver.

Brukerbetaling og lovregulerte avgifter - Årlig fastsetting i forbindelse med HP

I forbindelse med den årlige behandling av handlingsprogram (HP) fastsettes brukerbetaling og avgiftssatser for kommunale tjenester, dette gjelder også for gravferdsområdet. Etter Bærums forvaltningsmodell fastsetter kommunen avgifter for bruk av gravkapell, kremasjon og feste av grav (Gravferdslovens § 21).

Årsrapport – hvert år

Under temaet kirke og andre religiøse formål omtaler årsrapporten resultatene på og utførte investeringer i forhold til kommunens gravplasser.

Rehabiliteringsplan for kommunens gravplasser – ved behov

Sektorutvalg for frivillighet, idrett, kultur og kirke vedtok i sak 50/12 «Gravplassene i Bærum – rehabiliteringsplan 2012 - 2015».

Hvert år rehabiliterer kommunen gravplasser for å sikre gjenbruk av graver for mellom 1,5 og 2 millioner kroner etter denne vedtatte rehabiliteringsplanen.

Handlingsprogram 2013-2016 – Rehabilitering av gravplasser

Gravplassbehov og forvaltning av gravplassene omtales hvert år i handlingsprogrammet. I HP 2013 -2016 sier blant annet om «Gravferd og gravplasser» at:

«... I tillegg til daglig drift- og vedlikeholdsoppgaver er det behov for og kontinuerlig oppgraderer og rehabiliterer gravplassene for å sikre fremtidig bruk. Hvert år rehabiliterer kommunen for 1,5 – 2 mill. kroner, etter en vedtatt rehabiliteringsplan. Byggingen av Lommedalen gravlund med ca. 1 500 nye urneplasser ble igangsatt sommeren 2012. Gravlundens forventes ferdigstilt i løpet av høsten 2013. Drift av anlegget fra overtagelse i 2013 og to år fremover er inne i anbudet.»

Vedtekter for gravplasser – ved behov

Sektorutvalg levok vedtok 9.9.2008 sak 60/08 «Vedtekter for kirkegårdene i Bærum», godkjent av Fylkesmannen i Oslo og Akershus 8.10 samme år.

Bestemmelsene i lov og forskrift kan ikke fravikes i lokale vedtekter for gravplassene.

Rådmannen vil i egen sak foreslå oppdatering av kommunens gravplassvedtekter.

Prosedyre/saksgang ved anlegg og utvidelse av gravplass

På grunnlag av endringer i gravferdsloven og tilhørende forskrift er det fra 1.1.2013 endringer i saksgangen

ved anlegg og utvidelse av gravplass. Etter avtale med Fellesrådet har Bærum kommune fra 1.1.2008 overtatt ansvaret for forvaltning og drift av gravplassene fra kirkelig fellesråd. Prosedyren/saksgangen ved anlegg og utvidelse av gravplass (Behandlende organ i parentes):

1. Kommunen i samråd med kirkelig fellesråd* utarbeider reguleringsplan i henhold til plan og bygningsloven (Kommunen)
2. Utgifter til anlegg, drift og forvaltning av gravplasser utredes av kommunen etter budsjett forslag fra kirkelig fellesråd* (Kommunen)
3. Erverv av areal til ny eller utvidelse av gravplass (Kommunen)
4. Utarbeidelse av gravplassplan i henhold til bestemmelser om plan for gravplass i gravferdsforskriftens § 3 (Kirkelig fellesråd*)
5. Kirkelig fellesråd * oversender plan for gravplass til helsefaglig myndighet som gis anledning til å uttale seg (Kommunen)
6. Vedtak om plan for gravplass (Kirkelig fellesråd*)
7. Kirkelig fellesråd* oversender plan for gravplass til godkjenning (Bispedømmerrådet **)
8. Kirkelig fellesråd* sender inn søknad om byggetillatelse for tiltaket (Kommunen)
9. Opparbeidelse av gravplass (Kirkelig fellesråd*)
10. Ferdigattest for gravplass (Kommunen)
11. Erklæring om at gravplass er ferdigstilt i henhold til planene (Kirkelig fellesråd*)
12. Godkjenning før anlegget tas i bruk på grunnlag av erklæring fra kirkelig fellesråd og kommunal ferdigattest (Bispedømmerrådet **)

Etter forvaltningsavtalen har * Bærum kommune overtatt dette ansvaret ** Fylkesmannen overtatt dette ansvaret

Tidligere politiske saker om gravplassene - etablering og bruk

- Rehabiliteringsplan for gravplassene i Bærum 2012-2015, FRIKK sak 50/12
- Orienteringssak - stimulering til økt bruk av urnegraver, FRIKK sak 13/12
- Lommedalen - skisseprosjekt for ny urnelund, LEVE sak 57/10
- Orienteringssak - omgjøring av kistegravfelt til kun urnegravlegging (Tanum kirkegård) LEVE sak 26/10
- Orienteringssak - Omgjøring av kistegravfelt til kun urnegravlegging (Haslum kirkegård) LEVE sak 31/09

Tidligere politiske saker om kremasjon

- Henvendelse fra Asker kirkelig fellesråd om kremasjon for Asker, LEVE sak 46/08
- Bygging av renseanlegg på Haslum krematorium, LEVE sak 49/06

Høringer om forslag til endringer i lover og forskrifter

Lovgivende myndighet setter ofte ned offentlige utvalg med oppdrag å utrede behov for endringer i gjeldende lovverk, gjerne levert i form av en NOU. Politikerne kan via sine partifeller på sentralt nivå fremme sine synspunkter til lovgivende myndighet. Ofte forelegges kommunene forslag til lovendringer som høringer. Rådmannen fremme forslag til høringer for politisk behandling.

Offentlig utvalg om gravferd

Regjeringen oppnevnte 10.8.2012 et offentlig utvalg som skal se på enkelte rettslige og økonomiske spørsmål på gravferdsområdet. Utvalget ledes av Fylkesmannen i Vestfold, Erling Lae som skal levere sin innstilling i form av en NOU innen 1.3.2014.

Utvalget skal blant annet utrede økonomisk likestilling mellom kremasjon og kistegravlegging, utvidelse av retten til grav utenfor bostedskommunen og behovet for endringer i systemet knyttet til avgifter og annen betaling ved gravferd.

Avgiftene utgjør i Bærum en vesentlig del av det finansielle grunnlaget for gravplassforvaltningen.

Tidligere politisk behandling av høringsuttalelser på gravferdsområdet

Følgende høringsuttalelser til forslag til endringer i lov/forskrift er politisk behandlet:

- Høringsuttalelse, endringer i gravferdsforskriften (FRIKK sak 73/12)
- Høringsuttalelse, endringer i gravferdsloven (LEVE sak 73/10)

VEDLEGG 1:

Lover og forskrifter på gravferdsområdet

De viktigste lover og forskrifter som gjelder gravplasser i Norge er Gravferdsloven og gravferdsforskriften. Andre lover med betydning for anlegg og drift av gravplasser er:

Antidiskrimineringsloven, Forurensningsloven, Forvaltningsloven, Kulturminneloven, Likbehandlingsloven, Lov om trumossamfunn og ymist anna, Plan- og bygningsloven.

I tillegg gir departementet retningslinjer, tolkning og råd i rundskrivs form.

Gravferdslovgivning

Gravferdsloven: Lov om gravplasser, kremasjon og gravferd (gravferdsloven) av 7.6.1996, nr. 32, sist endret 8.6.2012. Forskrifter til gravferdsloven av 10.1.1997, nr. 16, sist endret 18.12.2012. Gravferdsloven sier at kommunen er pålagt det økonomiske ansvaret for gravplassene og at kommunen plikter å bevilge de nødvendige midler til anlegg og drift slik at de til enhver tid holdes i lovlig stand. Gravlegging skal videre skje med respekt for den enkeltes religion eller livssyn jf. § 1.

Gravferdsforskriften (FOR 1997-01-10 nr. 16) sist endret 18.12.2012, gir detaljerte regler gravferd og omhandler regler for gravplass, graver, gravminner, likkister og askeurner, drift av krematorium og behandling av askeurner, og andre bestemmelser. Vesentlig for denne sak er gravferdsforskriftens § 2 om regulering av areal til gravplass og plan for gravplassen.

Hvor skal gravlegging skje

- Offentlig gravplass
- Gravplass anlagt av registret trossamfunn
- Naturlig grav f.eks. omkommet på havet
- Privat urnegravsted; fylkesmannen gir tillatelser til anlegg av privat gravsted (§ 20). I Bærum to private gravsteder; Henie Onstad og Krefting kapell (Tanum).
- Spredning av aske: *Fylkesmannen kan etter søknad fra person som har fylt 15 år, gi tillatelse til at den som skal sørge for vedkommendes gravferd sprer asken for vinden. Tillatelse kan også gis etter vedkommendes død når det godtgjøres at avdøde ønsket askespredning. ... Fylkesmannen kan sette vilkår for tillatelsen.*

Krav til gravplasser

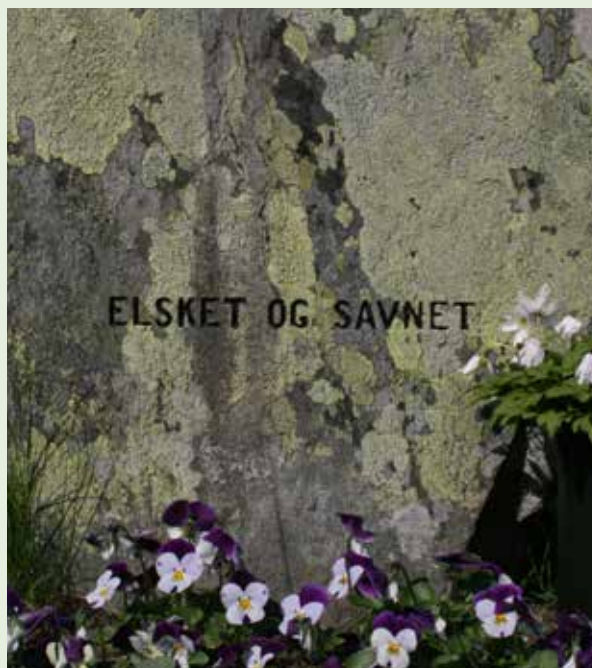
- Kommunen skal sørge for tilstrekkelig areal: *Gravferdslovens § 2. I hver kommune skal det være en eller flere gravplasser av slik størrelse at det til enhver tid er ledige graver til minst 3 pst av kommunens befolkning. ...*
- Regulering av areal til gravplass – viser til Plan og bygningsloven.
- Gravferdsforskriftens § 2 fastsetter blant annet at: *Kommunen skal sørge for at det er tilstrekkelig areal til gravplass og skal selv, i samråd med kirkelig fellesråd*, regulere slikt areal etter kapittel 12 i lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven). Regulert areal til ny gravplass eller utvidelse av gravplass skal om mulig også omfatte en buffersone mellom gravplassareal og naboskap. Gravplass skal skjermes mot støy i samsvar med gjeldende retningslinjer for behandling av støy i arealplanlegging. Bispedømmerådet** skal som statlig fagmyndighet ha anledning til å uttale seg før kommunen gjør vedtak, jf. plan- og bygningsloven kapittel 11 og 12. *etter forvaltningsavtale= kommunen. **etter forvaltningsavtale= fylkesmannen*
- Plan for gravplassen - Anlegg, utvidelse og vesentlig endring. Gravferdsforskriftens § 2 fastsetter videre at: *Anlegg, utvidelse og vesentlig endring av gravplass skal skje i henhold til plan for gravplassen ... jf. gravferdsloven § 4 første ledd. Ved anlegg, utvidelse og vesentlig endring skal behovet for særskilt tilrettelagte graver vurderes. Helsefaglig myndighet i kommunen skal gis anledning til å uttale seg om plan for gravplassen før vedtak fattes. ... Departementet gir regler om gravplassenes utforming og utstyr, jordbunnsforhold, gravstørrelser, gravdybder, gravminner, gravregister og kartverk.*

Ansvar for forvaltning og økonomi

- Kirkelig fellesråd har forvaltningsansvaret, men forvaltningsansvaret kan overføres til kommunen etter gravferdslovens § 23: *Etter avtale mellom kirkelig fellesråd og kommunen, kan det ansvar og den myndighet som i loven her er lagt til kirkelig fellesråd, med departementets godkjenning overføres til kommunen. Fylkesmannen overtar i tilfelle den myndighet som i loven her er lagt til bispedømmerådet.*

Etter avtale med Fellesrådet har Bærum kommune fra 1.1.2008 overtatt ansvaret for forvaltning og drift av gravplassene.

- Kommunene har ansvaret for finansiering av gravplassenes driftsutgifter, samt investeringer i nye anlegg.
- Gravferdslovens § 21 Vedtekter og avgifter sier blant annet at: ... *Avgifter for bruk av gravkapell, kremasjon og feste av grav fastsettes av kommunen etter forslag fra fellesrådet.*

Retten til grav

- Rett til fri grav for avdøde med bopel i kommunen: *Avdøde personer som ved dødsfallet hadde bopel i kommunen har rett til fri grav på gravplass her. (§ 6)*
- Dødfødte har rett til egen grav
- Personer bosatt utenfor kommunen kan få grav mot å betale avgift
- ... *Kirkelig fellesråd* kan gi tillatelse til at også personer uten bopel i kommunen gravlegges på gravplass i kommunen. Det kan da kreves dekning av kostnadene ved gravferden og avgift som ved feste av grav. Ved gravlegging i grav som er særskilt tilrettelagt for å imøtekomme religiøse og livssynsmessige minoriteters behov, dekkes kostnadene av kirkelig fellesråd i hjemkommunen når denne ikke selv har anlagt slike graver.* * Etter forvaltningsavtalen = Bærum kommune

Hvem som sørger for gravferden

- Kan bestemmes ved erklæring
- Kommunen avgjør uenighet mellom like nære etterlatte
- Kommunen har plikt til å sørge for gravferden dersom ingen andre gjør det

Kremasjon

- Må ikke stride mot avdødes ønske
- Kremasjon skal skje i godkjent krematorium senest 10 virkedager etter dødsfall
- Kremasjon skal meldes til politiet
- Askeurner skal oppbevares og eventuelt transporteres på betryggende måte
- Gravferdslovens § 10 siste ledd sier at: *For kremasjon kan det kreves avgift.*

Gravlegging

- Fellesrådet* tilviser, gir tillatelse til åpning av grav
- Fellesrådet* bestemmer tidspunktet for gravleggingen
- Avdøde skal gravlegges innen 10 virkedager
- Urne skal gravlegges innen 6 måneder
- Fellesrådet* kan forlenge fristen når det foreligger tungtveiende grunner
- Graven skal være fredet i minst 20 år.
- Gravlegging er en endelig og avsluttet handling. Flytting gjøres ikke. Navneoverføring kan godkjennes etter søknad.

* Etter forvaltningsavtalen = Bærum kommune

Feste av grav

- Feste kan defineres som en tidsbegrenset bruksrett til en del av en gravplass
- Kun en person kan stå som fester
- Tidsbegrensning på 10 år
- Festerens rettigheter og plikter: Overføring av feste, Opphør av feste
- Gravferdslovens § 14 sier blant annet at: *For feste av grav kan det kreves avgift.*

Gravminne

- Ansvarshavende eller fester har rett til å sette opp gravminne
- Tekst mv. skal være sømmelig og navn identisk med den som er gravlagt
- Krav til kvalitet og dimensjoner
- Gravminne skal sikres forsvarlig
- Fjerning av gravminne
- Bevaringsverdige gravminner

Andre aktuelle lover

Andre aktuelle over på området er:

- Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven: Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne av 20.6.2008 nr. 42: sist endret 1.1.2012
- Forurensningsloven: Lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13.3.1981 nr. 06 sist endret 1.7.2010
- Forvaltningsloven: Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker av 2.10.1967 nr. 00 sist endret 19.6.2009
- Kulturminneloven: Lov om kulturminner (kulturminneloven), av 9.6.1978, nr. 50, sist endret 19.6.2009.
- Likbehandlingsloven: Lov inneholdende visse Bestemmelser om Behandlingen af Lik (likbehandlingsloven), av 4. juni 1898, sist endret 5.8.1994.
- Lov om trdomssamfunn og ymist anna av 13. juni 1969, nr. 25, sist endret 1.1.2006.
- Plan- og bygningssloven, av 27.6. 2008, nr. 71, sist endret 10.8.2012.

VEDLEGG 2:

Om forvaltning av gravplasser i Bærum

Ved lov 8. juni 2011 er det gjort endringer i gravferdsloven. Endringene trådte i kraft 1. januar 2012.

Hovedinnholdet i endringene i gravferdsloven:

- Gravferdslovens tittel og begrepsbruk er livssynsnøytral.
- Gravlegging skal skje med respekt for den enkeltes religion eller livssyn, jf. § 1.
- Likestilling av tros- og livssynssamfunn når det gjelder å gjennomføre seremonier ved åpning av ny gravplass eller gravfelt, jf. § 5.
- Styrket mulighet for gravlegging i særskilt tilrettelagt grav med bakgrunn i en religiøs eller livssynsmessig begrunnelse, jf. § 6.
- Etablering av et kontaktforum for gravferd for tros- og livssynssamfunnene i den enkelte kommunen, jf. § 23.

Forvaltningsmodell for gravplassene

Etter avtale med Fellestrådet har Bærum kommune fra 1.1.2008 overtatt ansvaret for forvaltning og drift av gravplassene (Gravferdslovens § 23) og etter evaluering videreført 5 nye år til 1.1.2018. Som statlig myndighet overtar Fylkesmannen i Oslo og Akershus den som ellers er lagt til Bispedømmerrådet; er blant annet klageinstans.

Det er Rådmannen ved Natur- og idrett/Gravplassforvaltningen som er ansvarlig for at:

- Kommunens gravplasser og Haslum krematorium forvaltes og driftes i henhold til gjeldende lover og regler
- Det til enhver tid er tilstrekkelig antall graver til befolkningen i Bærum
- Kremeringen og/eller gravleggingen skjer med verdighet og respekt for den enkeltes tro og livssyn

Om samarbeid med livssynsorganisasjoner

Bærum kommune skal som forvaltningsansvarlig minst en gang i året innkalle kommunens virksomme tros- og livssynssamfunn til et møte for å drøfte hvordan tros- og livssynssamfunnenes behov ved gravferd kan ivaretas. Til sist avholdt møte 25.10.12 ble invitasjonen sendt til alle 13 medlemsorganisasjoner i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL), samt et skjønnsmessig utvalg av tros- og livssynssamfunn som enten har lokaler eller er aktive i kommunen. Det finnes nær 240 registrerte tros- og livssynssamfunn med medlemmer bosatt i kommunen.

Seremonirom for gravferd i Bærum kommune

I kommunen finnes det flere bygg egnet til gravferdsseremoni. På Haslum krematorium er det to livssynsnøytrale seremonirom. I tillegg finnes det 10 kirker og flere andre anlegg både ute og inne som kan benyttes til formålet.

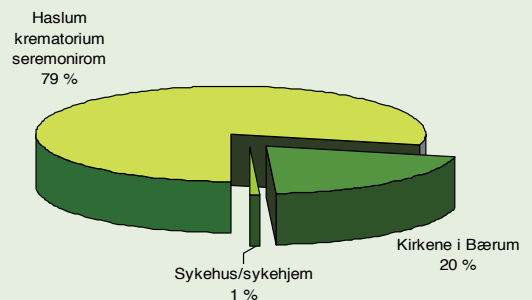
Av 680 seremoniene i 2012 foregikk 20 % i kirken, 79 % på Haslum krematorium og 1 % på sykehus/sykehjem.

Etter rådmannens vurdering er kapasiteten tilfredsstillende.

Seremonilokalene på Haslum krematorium

Haslum krematorium har to lokaler, store og lille seremonirom, med plass til hhv ca. 225 og 60 personer. Begge lokalene er livssynsnøytrale. Menighetene i Bærum stiller med prest alle virkedager. Kapasiteten er til tider utnyttet maksimalt innenfor dagens åpningstid mandag til fredag. Det er få søknader om utsettelse av seremonien utover lovens krav om at kremasjon/kistegravlegging skal skje senest 10 virkedager etter dødsfallet (Gravferdsloven § 10).

For bosatte i Bærum er bruk av seremonilokalene et gratis tilbud, andre kan benytte lokalene mot betaling.

Stort seremonirom

Om gravlegging - rettigheter

Den generelle fredningstiden er 20 år både for kiste- og urnegraver (Gravlovens § 14).

Graven kan etter fredningstidens utløp, som regel festes videre mot betaling av de avgifter som gjelder.

Rett til fri grav

Alle som ved dødsfallet hadde bopel i Bærum har rett til en fri grav på gravplass i kommunen (en grav uten kostnader) for 20 år (fredningstiden). Dersom avdøde var bosatt utenfor kommunen, kan det søkes om grav i Bærum som kan tildeles mot betaling av de avgifter som til enhver tid gjelder.

Valg av gravleggingsform

Bærum's befolkning kan fritt velge mellom kistegravlegging, kremasjon med påfølgende urnegravlegging eller askespredning på godkjent sted (etter søknad til fylkesmannen der askespredning planlegges).

Gravferdsansvarlig har ansvar for gravferden og kan avgjøre hvor gravlegging skal finne sted.

Gravansvarlig/fester har ansvar for selve graven.

Feste av grav og gravlegging av urner i eksisterende kiste- eller urnegraver

Det er anledning til å gravlegge urner i en eksisterende kiste- eller urnegrav forutsatt at det finnes ledig plass i graven. Ved bruk av en eksisterende frigrav til urnegravlegging, forlenges automatisk den avgiftsfrie perioden med 20 år fra siste gravlegging etter reglene for fri grav. Grav med inngått festeavtale kan ikke benyttes som fri grav (en grav uten kostnader), men forblir festet til festeperioden utgår og avtalen ikke fornyes.

Gravtyper som tilbys i Bærum

Det er Bærum kommune gravplassforvaltningen som tildeler ny grav.

Om urnegraver

- Bærum kommune tilbyr flere typer urnegraver:
- Ordinær urnegrav med selvvalgt gravminne – 4 urneplasser
- Urnegrav med fellesgravminne – 4 urneplasser
- Navnet minnelund (Enkel urnegrav med navn) – 1 urneplass
- Navnet minnelund (livsledsager urnegrav med navn) – 2 urneplasser
- Unavnet minnelund - (Enkel urnegrav uten navn) – 1 urneplass

Om ordinær urnegrav med selvvalgt gravminne

Det finnes ca. 14.500 ordinære urnegraver i Bærum kommune, brukes ofte som familiegrav da hver grav har urneplasser. Ordinær urnegrav finnes på alle gravplasser og er den mest vanlige gravtypen. Etter fredningstidens utløp kan den festes. Om det er ønskelig kan gravansvarlig selv velge å:

- forsyne graven med gravminne (søknadspliktig)
- beplante gravbedet (innenfor gjeldende regler)
- bestille gravstell med eller uten blomster utført av kommunen

Om ordinær urnegrav med felles gravminne

Tilbudet imøtekommer ønske om lettstelte graver som også kan brukes som familiegrav. Hver grav disponerer en side av gravminne med plass til 4 navneplater (4 urneplasser) som etter fredningstidens utløp kan festes. Ved valg av denne gravtype kan pårørende ikke selv velge gravminne eller plante på graven. Det finnes foreløpig bare 130 slike graver på Steinsskogen gravlund. Gravansvarlig må betale for:

- navneplater hvor avdødes navn, og eventuelt symboler og minneord påføres
- andel i felles beplantning for hele frednings/festeperioden

Haslum kirkegård

Steinsskogen gravlund

Om navnet minnelund

Dette er et tilbud om en grav å gå til som ikke krever stell eller forpliktelser, men som heller ikke er helt anonym. De etterlatte kan velge å være tilstede ved gravleggingen. Gravene ligger på et samlet felt og er tilknyttet et fellesminnesmerke hvor navn til avdøde kan inngraveres i stein eller på metallskilt. Gravplassforvaltningen sørger for fellesbeplantning og besøkende kan sette gravlys eller vase med avskårne blomster på anvist sted. Tilbys på Tanum kirkegård og Lommedalen gravlund og er under etablering på Steinsskogen gravlund. Tilbud på Haslum er fullt frem til 2017. I alle navnet minnelund tilbys enkel urnegrav med 1 plass. På Lommedalen gravlund og Steinsskogen gravlund (under etablering) tilbys Livsledsager urnegrav med 2 plasser.

Om unavnet minnelund - (Enkel urnegrav uten navn)

Dette er et tilbud om en grav uten navn og noe form for forpliktelse eller ansvar i ettertid. Graven har plass til kun en urne. Det er ikke tillatt å få påført navn på et gravminne på et senere tidspunkt. Da graven ikke er anonym kan de etterlatte velge å være tilstede ved gravleggingen. Graven kan ikke festes. For tiden tilbys på Steinsskogen og Lommedalen gravlund samt Bryn kirkegård

Om kistegraver

I en kistegrav er det plass til én kiste. Graven kan ikke benyttes til en ny kistegravlegging før det har gått minst 20 år (fredningstid), i noen tilfeller tar det lenger tid.

Graven kan etter fredningstidens utløp, som regel festes videre mot betaling av de avgifter som gjelder. Hvis det allerede finnes en grav i familien som kan benyttes, må gravansvarlig/fester av graven gi sitt samtykke/fullmakt til at graven kan benyttes før gravlegging kan finne sted. Ved tildeling av en ny kistegrav, er det som regel avdødes bostedsadresse som avgjør hvilken av kommunens gravplasser som kan benyttes.

Om det er ønske om å reservere en ekstra kistegrav til gjenlevende livsledsager, må det betales festeavgift fra begravelsesåret for den graven som reserveres

Om tilrettelagte graver for andre trossamfunn

Bærum kommune har anlagt kistegravfelt med geografisk retning som er egnet til muslimsk gravlegging på Haslum kirkegård, (kun for beboere innenfor Haslum gravplassene) og på Steinsskogen gravlund.

Kort om gravplassene

Gravplasser er parkanlegg som rommer mye lokal historie og kultur, og som uttrykker både skjønnhet og verdier. De har en viktig funksjon i det lokale

Navnet minnelund - Haslum kirkegård

Unavnet minnelund - Steinsskogen Gravlund

Kistefelt - Bryn kirkegård

Tanum kirkegård

Haslum kirkegård

Lommedalen gravlund

Bryn kirkegård

Steinsskogen gravlund

kulturlandskapet, og kan inneholder rike kulturminner. Gravplasser bygges opp over lang tid, og blir med det kulturhistoriske anlegg; anlegg som gir identitet og tilhørighet for befolkningen.

Kommunen har i dag ca. 345 dekar gravplassareal fordelt på Bryn, Haslum, Tanum, Steinsskogen og Lommedalen.

I Bærum kommune er det generelt mulig å foreta gravlegging hele året, gravlegging er en endelig og avsluttet handling. De etterlatte kan selv bestemme om de vil være tilstede ved gravlegging. Dersom det er ønskelig med medvirkning fra tros- livssynssamfunn må dette ordnes av de etterlatte, og gravplassen må varsles om når seremoni skal finne sted. Urnen skal gravlegges på gravplass eller spres på godkjent sted innen 6 måneder etter dødsfallet.

Valg av gravplass

I utgangspunktet skal bostedsadresse for avdøde avgjøre hvilken gravplass som skal benyttes. Kommunens mål er å forvalte gravplassene slik at avdøde får den graven de har rett til i sitt eget nærmiljø. For at tilbudet til befolkningen skal opprettholdes, er det nødvendig med noen tiltak inntil situasjonen på gravplassene bedrer seg, enten ved rehabilitering av felt og/eller utvidelse/nyanlegg:

- Nye graver på Haslum kirkegård er forbeholdt personer som ved dødsfallet hadde bostedsadresse innenfor grensene av Haslum gravplassene.
- Bryn kirkegård har ingen ledige nye kistegraver. Ny kistegrav tildeles på Steinsskogen eller Tanum kirkegård. Bryn har god kapasitet på urnegraver.
- Nye graver til personer uten bopel i kommunen tildeles primært på Steinsskogen gravlund.

Gravplasser og gravminne som kulturminne

Gravplassen innenfor kirkegårdsmuren på både Tanum og Haslum kirkegårder regnes som middelaldersk. Vedtekter for kirkegårder i Bærum kommunen fastsetter blant annet i kapittel IV «Bevaring av gravutstyr/ gravsted § 11 de områder som er vedtatt bevart ved avmerking på særskilte kart.» Gravminne på forfalte graver som er eldre enn 60 år kan ikke fjernes fra gravplassen før Fylkeskommunen har fått anledning til å uttale seg jfr. Gravferdsloven § 18 og gravferdsforskriften § 27. Det kan godt oppstå motsetninger mellom

ønsket om vern, og behov for gjenbruk av graver. Dersom et betydelig antall graver vernes, må en finne plass til nye graver et annet sted.

Status og nøkkeltall for gravplassene

- **Bryn kirkegård (1861)** er 50 dekar stor med plass til 6.500 graver. Bryn har ingen ledige nye kistegraver - alle som ønsker nye kistegraver her tildeles nå grav på Steinsskogen eller Tanum. Bryn har foreløpig god kapasitet på urnegraver.
- **Haslum kirkegård (1100-1200)** er 120 dekar stor og har 13.500 graver og er i prinsippet full og har kun plass de som tilhører Haslum gravplassene.
- **Tanum kirkegård (1100-1200)** er ca. 50 dekar stor og har plass til 3.000 graver. Tanum har foreløpig kapasitet til å ta hånd om befolkningen i sonen, men vil ved en stor utbygging i Sandvika og omegn antagelig trenge ytterligere utvidelse.

Nøkkeltall

Gravplass	Areal dekar	Totalt antall graver	Derav antall grav festet	Derav antall kistegraver	Derav antall urne-graver	Antall urne gravlagt i 2012	Antall kiste gravlagt i 2012
Bryn kirkegård	50	6.500	3.250	4.000	2.500	116	25
Haslum kirkegård	120	13.500	9.200	5.600	7.900	286	34
Tanum kirkegård	50	3.000	1.350	1.500	1.500	55	18
Steinsskogen gravlund	125	6.500	1.670	2.800	3.700	190	66
Lommedalen gravlund	8	1.500	0	0	1.500	0	0
Sum	353	31.000	15.470	13.900	17.100	647	143

Kilde: Kommunens gravplassforvaltningsprogram Ecclesia mai 2013.

- **Steinsskogen gravlund (2002)** er 125 dekar stor og har plass til 6.500 graver. Steinsskogen er hovedgravlund for østre Bærum og har god kapasitet.
- **Lommedalen gravlund (åpnet 2013)** er 8 dekar stor og har plass til 1.500 urnegraver
- **Fornebu gravplass** planlegging er i startfasen

Diagram under viser ledige gravkapasitet på gravplassene. Til sammenligning viser siste kolonne hvor mange graver som må være ledig og opparbeidet for å fylle lovpålagt krav.

Klagebehandling

Ved klager på avslag på søknad om gravplass behandles klagen først av enheten som har behandlet søknaden. De fleste saker løses uten behov for behandling i kommunens klagenemnd. Dersom vedtaket opprettholdes, går saken videre til kommunens klagenemnd og deretter til fylkesmannen. I siste femårsperiode har fylkesmannen behandlet to klager hvor fylkesmannen har opprettholdt kommunens vedtak. Klagen gjaldt tildeling av ny grav hvor avdøde bosatt i Asker søkte om gravlegging på Tanum Kirkegård hvor det er begrenset med plass.

Bærum kommune
Gravplassforvaltningen
Kommunegården
Arnold Haukelandsplass 10
1304 Sandvika

Telefon: 67 50 40 50
Epost: post@baerum.kommune.no
www.baerum.kommune.no

